

*Одновол Є. С., студентка гр. ТМ-61
Самболя Д. В., студентка гр. ТМ ПВ-61
Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сфера туризму є однією з найбільш прибуткових для переважної більшості країн світу, що безпосередньо впливає на розвиток і стимулює розвиток практично всіх галузей економіки і Україна не є винятком у цьому процесі. Тому, ефективне управління розвитком внутрішнього ринку туристичних послуг неможливе без виявлення та аналізу чинників, що впливають на його рівень розвитку, і визначення обставин, які слід враховувати в процесі розробки та впровадження заходів щодо покращення економічних ефективностей даної сфери туризму. Основу розвитку ринку туризму в будь-якій країні формують туристичні підприємства, метою яких є активізація споживачів, а суть їх діяльності полягає у створенні комплексного туристичного продукту.

Як свідчать статистичні показники кількості суб'єктів туристичної діяльності України за регіонами [1–3] не зважаючи на соціально-економічну кризу слід відзначити стійку тенденцію до зростання загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності України у 2016 р., 2017 р. – 3 506 од., 3 469 од. відповідно, порівняно із 3 182 од. у 2015 р., що також можливо обумовлено неврахуванням статистичної інформації з АР Крим, м. Севастополь, а також певних районів Донецької і Луганської областей.

Щодо окремих регіонів, то тут тенденції зміни кількості суб'єктів туристичної діяльності різні. Які ж регіони є лідерами за кількістю суб'єктів туристичної діяльності у 2017 р.? На першому місці знаходиться м. Київ з 923 од., однак місто має стійку тенденцію до зменшення порівняно з 1 207 од. у 2014 р., різкого падіння на 319 од. у 2015 р. На другому місці за даними 2017 р. – Дніпропетровська обл. з 325 од., яка має стійку тенденцію до зростання після кризового 2015 р. і відновлення до рівня 2014 р. Третє місце стабільно займає Львівська обл., яка

незважаючи на різні соціально-економічні та політичні обставини демонструє стабільне зростання з 235 суб'єктів у 2014 р. до 282 суб'єктів у 2017 р. Четверте місце з майже однаковими показниками 2017 р. розподіляють Одеська обл. (246 од.) та Харківська обл. (263 од.), однак в даному випадку спостерігається різна динаміка. Так, у Харківській обл. на протязі досліджуваного періоду ситуація має стабільний характер, Одеська обл. показує стабільне зростання у 2016–2017 рр. порівняно з 2015 р., що пов'язано з розвитком туристично-рекреаційного комплексу Одеської обл. та переорієнтацією частини внутрішніх туристичних потоків з анексованої АР Крим на курорти Греції, Болгарії, Туреччини, країн Азії й Африки. На п'ятому місці знаходиться Запорізька обл. із 160 суб'єктами туристичної діяльності у 2017 р.

При дослідженні кон'юнктури туристичного ринку переважна більшість науковців акцентують на тому, що ринок має свої якісні (попит, пропозиція, ціна на послуги тощо) та кількісні (розмір ринку, ємність ринку, частка ринку, насиченість ринку і його структура тощо) характеристики. Процедура їх оцінки є складною, зважаючи на необхідність врахування технологічних особливостей туристичної сфери, а тому єдиної універсальної методики на даний момент не має.

Ємність регіонального туристичного ринку (у грошовому вимірі) – це кількість послуг фактично наданих протягом року усім туристам (в тому числі іноземним громадянам) у певному регіоні. При цьому показник ємності ринку можна визначити за доходами від надання туристичних послуг усіма суб'єктами туристичного ринку за певний період часу.

Показники доходів від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизного податку й аналогічних обов'язкових платежів) суб'єктів туристичної діяльності України за регіонами свідчать, що у 2017 р. доход від надання туристичних послуг суб'єктів туристичної діяльності України збільшився майже у 3,3 рази у порівнянні з 2015 р., попри те, що у 2017 р. не бралися до уваги доходи від надання туристичних послуг суб'єктів туристичної діяльності в АР Крим і м. Севастополь. Щодо окремих регіонів,

то ситуація різна, проте в основному відповідає загальній тенденції по країні. Відзначимо суттєве зростання доходів у 2017 р. до 2015 р. у м. Київ (3,3 рази) та Київській обл. (у 2,3 рази), Закарпатській обл. (у 2 рази), Львівській обл. (у 2,1 рази), Вінницькій обл. (на 81 %), Волинській обл. (у 2 рази), Запорізькій обл. (на 77 %), Полтавська обл. (на 85 %), Харківська обл. (на 77 %) Чернівецька обл. (у 2,4 рази). На цьому позитивному тлі не зовсім зрозумілою виглядає ситуація в Одеській обл., де доход від надання туристичних послуг у 2017 р. скоротилися порівняно з 2015 р. на 13 % та 2016 р. на 30 % відповідно.

Показники кількості туристів обслугованих туроператорами та туристичними агентами (юридичні особи та фізичні особи-підприємці) за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що простежується тенденція до зменшення кількості обслугованих туристів в межах території України як в цілому в країні, так і за всіма регіонами. Так, в Україні у 2017 р. по відношенню до 2016 р. спостерігається зменшення на 9,4 %, після зростання на 19,0 % у 2017 р. порівняно з 2015 р. Серед регіонів, як виняток, можна відзначити лише м. Київ., в якому у 2017 р. по відношенню до 2015 р. наявне збільшення кількості обслугованих туристів на 31,3 %, а по відношенню до 2016 р. – на 7,1 %. У всіх решти регіонах відзначаємо суттєве зменшення кількості обслугованих туристів, зокрема, в Вінницькій обл. у 2017 р. у відношенні до 2016 р. на 55,5 %, Волинській обл. – 71,7 %, Житомирській обл. – 69,9 %, Кіровоградській обл. – 72,8 %, Львівській обл. – 32,6 %, Одеській обл. – 18,4 %, Полтавській обл. – 75,6 %, Херсонській обл. – 70,9 %, Черкаській обл. – 67,4 %, Чернігівській обл. – 58,9 %.

Показники вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що у 2016 рр. порівняно з 2015 р. спостерігалось різке збільшення на 91,2 % вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок в Україні, а вже у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. відбулося зменшення на 7,7 %. В окремих регіонах спостерігається збільшення вартості реалізованих туроператорами туристичних путі-

вок, так у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. у Київській обл. – у 2,5 рази, Черкаській обл. – 71,1 %, Чернігівській обл. – 67,4 %, Тернопільській обл. – 45,2 %, Львівській обл. – 59,0 %, Рівненській обл. – 25,9 %, Вінницькій обл. на 24,3 %, Херсонській обл. – 23,2 %, Миколаївській обл. – 21,3 %, Дніпропетровській обл. – 18,1 %, Закарпатській обл. – 16,4 %, Івано-Франківській обл. – 8,8 %. Водночас, в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. спостерігалось зменшення вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок у Чернівецькій обл. на 66,2 %, Волинській обл. – 49,2 %, Одеській обл. – 46,1 %, Запорізькій обл. – 42,5 %, Житомирській обл. – 20,5 %.

Показники вартості реалізованих туристичними агентами (юридичними особами) туристичних путівок за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що у 2016 рр. порівняно з 2015 р. спостерігалось різке зменшення на 28,6 % кількості реалізованих туристичними агентами туристичних путівок в Україні та у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. ця тенденція продовжує зберігатися. Щодо окремих регіонів, то відзначимо збільшення вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. у 2,0 рази, Івано-Франківській обл. – у 2,1 рази, Київській обл. – 68,8 %, Луганській обл. – 91,1 %, Одеській обл. – 52,6 %, Рівненській обл. – 57,2 %, Сумській обл. – 39,5 %, Херсонській обл. – 49,9 %, Чернівецькій обл. – 52,1 %, Чернігівській обл. – 30,1 %. Водночас, в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. спостерігалось зменшення вартості реалізованих туристичними агентами путівок у м. Київ на 22,8 % та у Кіровоградській обл. на 8,1 %.

Показники витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що витрати суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту в Україні, зростали протягом 2014–2017 рр. (на 32,4 % у 2016 р. в порівнянні з 2015 р. і на 60,1 % у 2017 р. в порівнянні з 2016 р.). В окремих регіонах тенденція зміни витрат суб'єктів туристичної діяльності на

послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту, протягом 2014–2017 рр. не така однозначна. Так, уже в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. такі витрати зменшились у Запорізькій обл. на 57,4 %, Миколаївській обл. – 34,4 %, Волинській обл. – 29,7 %, Чернівецькій обл. – 29,6 %, Дніпропетровській обл. – 24,3 %, Івано-Франківській обл. – 15,6 %, Вінницькій обл. – 7,4 %. Водночас у 2017 р. в порівнянні з 2016 р. відзначаємо збільшення витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту, у м. Київ на 62,1 %, Київській обл. – у 7,4 рази, Львівській обл. – 98,2 %, Закарпатській обл. – 90,0 %, Тернопільській обл. – у 2,0 рази Харківській обл. – 59,3 %.

Отже, охарактеризувавши стан та особливості розвитку суб'єктів ринку туристичних послуг в регіонах України, можна стверджувати наступне, що після анексії АР Крим та окупації частини Донецької та Луганської областей, протягом 2015–2017 рр. в Україні спостерігається поступове відновлення туристичної діяльності, а саме до рівня 2014 р. наблизилася кількість суб'єктів туристичної діяльності та отримані ними доходи від надання туристичних послуг.

Список використаних джерел

1. Туристична діяльність в Україні у 2015 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 76 с.
2. Туристична діяльність в Україні у 2016 році. Статистичний бюлетень / Відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2017. – 76 с.
3. Туристична діяльність в Україні у 2017 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2018. – 90 с.